

16.8.2009

Pääkirjoitukset

Vaalirahakeskustelu kannatti

Vaalirahakeskustelu johti monen mutkan kautta toivottuun maaliin. Asia oli vaikea monille puolueille, mutta demokrati-aa tämä kaikki vahvistaa.

Kesti kutakuinkin puolitoista vuotta ennen kuin keskustelu suomalaisesta puoluerahoituksesta pääsi käännepiekseen, josta lähtien alkaa olla kohtuullisen selvää, että salailun aika on puoluerahoituksessa ohi.

Tuon verran aikaa kuitenkin meni ennen kuin etenkin suurimmat puolueet ymmärsivät sen, mitä ympärillä oleva yhteiskunta odottaa niiltä. Kansalaisilla on täysi oikeus tietää, mistä heitä edustavat puolueet ja yksittäiset poliitikot saavat rahoituksensa.

Politiikan eliitille on ollut yllättävän vaikea sisäistä äävoimuden ja läpinäkyvyyden tarvetta semminkin kun ottaa huomioon, kuinka julkista poliittinen toiminta on ja kuinka paljon julkisuutta politiikka saa ja tarvitsee. Poliittisen toiminnan rahoitus ei voi olla muusta politiikasta irrallinen saareke, joka olisi julkisuudelta salassa.

Suurimmat puolueet oppivat aikasyntä kantapään kautta. Ne pelasivat lakusa odotellen kohun hautautuvan kesähelteisiin. Tämä taktiikka tuotti päivänvastaisen tuloksen, kun uusia paljastuksia, suuria ja pieniä, vyöryi julki harva se päivä.

Koko harjoitus on ollut politiikan eliitille hyvä opetus. Poliitikot ovat yleensä pystyneet johdattamaan julkista keskustelua, jota tiedotusvälineet ovat raportoineet ja kansalaiset seuranneet. Tällä kertaa poliitikot joutuivat kuunteluoppilaan rooliin. Kootut selitykset joidenkin puolueiden myöhäsyntyisistä päätöksistä julkistaa rahalahhteensa ovatkin olleet hupaisia. Vaikka äävoimuden hyväksyntä on ollut



Lauri Tarastin johtama vaalirahoitustoimikunta on paljon vartijana.

monille ilmiselvästi tervanjuontia, vaalirahakeskustelu on ollut kokonaisuudessaan demokratian toimivuuden ja poliittisen toiminnan hyväksyttävyyden kannalta tärkeimpiä saavutuksia vuosikausiin.

Kun vielä saadaan voimaan puoluerahoituksen äävoimuden ja läpinäkyvyyden konkreettiseksi toiminnaksi kirjaava lainsäädäntö, demokratia itse asiassa vahvistuu. Ei voi olla puolueidenkaan edun vastaista, että kansalaiset tietävät niiden rahalahhteet.

Kuluneella viikolla kuullut julkistusselitykset laukaisivat suman, ja tämän jälkeen on kysymys on enää siitä, millaiset pelisäännöt puoluerahoituksen julkisuudelle laaditaan. Hallintoneuvos Lauri Tarastin johtaman toimikunnan tehtävä ei ole silti missään tapauksessa helppo.

Tarastin toimikunta ansaitsee työrauhan ja kaiken tuen. Puoluerahoituksen äävoimuuksien ei ole omassa asiassaan esiintyvien puolueiden yksinoikeus. Venkoilijat eivät

aivan välttämättä ole uskottavimpia päätämällä uusista pelisäännöistä.

Toimikunnan tärkeimmät tavoitteet ovat, että lahjoituksille tulee mahdollisimman alhaiset ilmoitusrajat ja että sääntöjen kiertämisen estävät porsaanreitit tukitaan. Jos puolueet eivät ymmärrä tätä nyt, se on niille häpeäksi. Yhtä lailla niiden yritysten, joissa valtiolla on erityisen huomattava omistusosuus, tehtäviin ei kuulu rahoittaa poliittista toimintaa. Esillä ollut 50 prosentin valtion omistusosuus on aivan mahdollinen.

Kaiken kohun jälkeenkin pitää muistaa, ettei puolueiden ja ehdokkaiden rahallinen tukeminen ole rikos. Viime päivinä julkistetuissa tiedoissa ei ole loppujen lopuksi paljonkaan yllättävää, lukuun otamatta joitakin suurimpia tukisummia. Tiedot saattavat kyllä romuttaa joitakin huolella rakennettuja poliittisia imagoja.

Puoluerahoituksen nykyistä paljon suurempi julkisuus voi tyrehtyttää rahavirtoja ainakin hetkellisesti ja vaikeuttaa poliittisen toiminnan rahoitusta. Tästä voi seurata, että puoluetuen tasoa voidaan joutua tarkastelemaan uudelleen. Jos tasokorotus on äävoimuden vaatima hinta, se on oltava valmis maksamaan. Mutta mitä enemmän toimintaa rahoitetaan julkisista varoista, sitä tiukemmat säännöt tarvitaan. Rahoittajien tulee puolueiden lailla totuttautua puolestaan ajatukseen, että raha ei enää liiku julkisuudelta salassa.

Vasemmistopuolueet kiirehtivät julkistamaan omat rahalahhteensa sen jälkeen kun julkisuuden korsi oli katkaissut selän kokoomuksen vastarinnalta. Julkisuus koskee yrityselämän ja yksityishenkilöiden ohella aivan samalla lailla keskusjärjestöjen ja ammattiliittojen puolueille antamia rahoja. Ammattiliittojen jäsenten lisäksi myös muilla on oikeus tietää ay-jäsenmaksujen käytöstä, sillä ne ovat olennainen osa etenkin vasemmistopuolueiden rahoitusta.

Työelämän uusi ilmiö: patkajohtajat

Tällä viikolla kytkintä nosti kolme, viime viikolla yksi. Metsäteollisuus ry:n toimitusjohtaja Anne Brunila siirtyi Fortumin palvelukseen, rakennusyhtiö SRV:n toimitusjohtaja Eero Heliövaara ja VR Osakeyhtiön Tapio Simos syrjäin. Viime viikolla Finnairin toimitusjohtaja Jukka Heinonen sai tarpeekseen ja lähti.

Ura-irtotien taustasyt ovat erilaisia, mutta samasta ilmiöstä ne kertovat. Siinä missä yritysjohtajat joskus takavuosina vaihtuivat joko eläköitymisen tai luonnollisen poistuman kautta, nykyään näkee

yhä enemmän sitä, että he pysyvät yhdessä tehtävässä paljon lyhyemmän ajan.

Työelämässä on puhuttu patkajohdotekijöistä, mutta ovi käy tiuhaan yhä enemmän myös korkeissa johtotehtävissä. Patkajohtajien työputket eivät sentään rajoitu kovin lyhyiksi, mutta muutaman vuoden johtopestejä tekeviä voi kyllä kutsua patkajohtajiksi.

Tiheytyneille johtajavaihdoksille on useita syitä. Yleisin on se, että omistajien ja johtajien sukset menevät ristiin strategisten erimielisyyksien tai epätydyttyvien tulosten

takia. Globaalissa ja nopeasti muuttuvassa taloudessa erilaisten johtajatyyppejen tarve on kasvanut. Samalla johtamisesta on tullut enemmänkin projekteja kuin elämäntyö yhdessä ja samassa työpaikassa.

Yksi suuri ero patkajohdotekijöiden ja johtajien välillä on: patkajohtajilla ei yleensä ole pestin loppumisesta huolimatta suurempaa huolta toimeentulostaan. Johtajasopimukset ja kulaiset kädenpuristukset pitävät tästä huolen.

paakirjoitus@kaleva.fi

Putinismi on uusi nimi vanhan liiton meaningille

Sellinen kuin Putin, kuului 2004 tehdyn venäläislaulun nimi. Laulu kertoo juopottelevasta poikaystävästä, jonka tyttöystävä potkaisee pelloille. Ja sitten se kertosäe: Ja nyt haluan miehen kuin Putin/Kuin Putin, täynnä voimaa/Kuin Putin, joka ei kannaa/Kuin Putin, joka ei satuta minua/Kuin Putin, joka ei juokse karkuun!

Venäjä on laulanut Putin-laulujaan jo muutaman päivän yli kymmenen vuotta, eikä hyväkuntoisen 56-vuotiaan valtakaudelle näy loppua. Vaikka Venäjän johtajaa ei enää valitse NKP:n politbyroo ja vaikka Kremlistä ei enää lähdetä vain kuoleman tai syrjäytyksen kautta, valtarakenne muistuttaa yhä erehdyttävästi vanhan liiton meininkiä.

Mikä on Putinin salaisuus? Osa selitys taitaa löytyä juuri tuosta ylistyslaulusta: Putin on macho mies, jollaisesta Venäjällä tykkäävät niin miehet kuin naisetkin. Putin ei juopottele eikä örvellä, toisin kuin venäläismiehen karikaatyyri, jota Venäjän naiset ovat joutuneet sietämään läpi vuosisatojen. Tämän rinnalla on pikkujuttu, että demokratia on enemmänkin kulissia ja tiedotusvälineet Kremlin äänitorvia. Se ei ole Venäjällä mitenkään uutta, vaan pikemminkin tuttua ja turvallista. Uutta on oikeastaan vain johtajan lihasten esittely.

Venäjä on kautta historian katsonut yhteen johtajaan, hyvään tsariin, joka pelastaa valtakunnan hajoamiselta katalien pajarien käsissä ja tekee Venäjästä taas mahtimaan. Tiukalle keskusjohtoiselle järjestelmälle, jota kutsuttiin neuvostoikana sosialismiksi ja Putinin aikana vallan vertikaaliksi, ei ole ollut Venäjän historiassa muuta vaihtoehtoa kuin hallitsematon sekamelska.

Kun presidentti Boris Jeltsin nosti Putinin pääministeriksi (hän oli peräti viides pääministeri puolesatoista vuodessa) elokuussa 1999, Venäjä oli taloudellisesti kanveesissa ja poliittisesti sekaisin. Duuma hyväksyi Putinin nimityksen juuri ja juuri: hän sai kuusi ääntä tarvittua enemmän, 84 äänestä vastaan ja 88 äänestä tyhjää. Nyt duuman äänestysluvut muistuttavat taas enemmänkin neuvostoikana.

KGB:n kasvatti nousi kansan suosioon marssittamalla 1999 epäilyttävien talorajähdysten jälkeen Venäjän joukot toiseen Tshetschenian sotaan ja paneamalla oligarkit kuriin. Siinä sivussa hän teki lopun Jeltsinin demokratiarakentelusta viemällä alueilta oikeuden valita kuvernöörisä vaaleilla, kesytti poliittisen opposition ja suitsi tärkeimmät tiedotusvälineet Kremlin perässähihtäjiksi.

Putinin suurimmaksi ansioksi lasketaan monesti se, että hän käänsi Venäjän talouden nousuun, mikä alkoi näkyä kansalaistenkin kukkaroissa. Näin kyllä on, mutta ei pidä unohtaa, että kasvu nojasi rajusti nousueseen öljyn maailmanmarkkinahintaan. Venäjä-tuntijat ovatkin aprikoineet, mitä olisi tapahtunut, jos öljyn hinta olisi noussut pilviin jo Jeltsinin aikana tai olisi pysynyt Jeltsinin ajan lukemissa myös Putinin valtakaudella.

Venäjä kyllä maksoi öljyllä velkansa pois ja kasvatti mahtavan valuuttavarannon, mutta se ei käyt-



Viikon etsityin on Björn Wahlroos. Sammon ex-konsernihohtaja jakeli kokoomukselle kolmessa vuodessa 125 000 euroa. Wahlroos ei ole yleensä pitänyt julkisuuskynttiläänsä vakan alla, mutta jostain syystä ujous iski nyt. Kyllähän se on ikävää, kun toimittajat kyselevät ikävä. "Nallella" on ollut aina vastaus valmiina heidän, mutta tällä kertaa taitaa olo toisin.

kolumni

Kyösti Karvonen

kyosti.karvonen@kaleva.fi



Alakerta

Grönlanti kohti laajempaa itsehallintoa

Maailman suurin saari, Tanskan kuningaskunnan itsehallinto Grönlanti, saavutti kesäkuussa entistä laajemman hallinnollisen itsenäisyyden.

Saaren viimeaikainen poliittinen kehitys voidaan nähdä osana laajempia, ilmastomuutoksen aiheuttamia muutoksia. Arktisen alueen jään sulamisen ja lämpötilan nousun aiheuttamat uudet taloudelliset mahdollisuudet voivat auttaa Grönlantia asteittaisessa irtautumisessa emämaasta Tanskasta.

Grönlannista voi siten ilmastomuutoksen siivittäjänä tulla maailman ensimmäinen itsenäinen arktisen alkupeäiskansan muodostama valtio.

Grönlanti on kuulunut vuosisatojen ajan Tanskan kuningaskuntaan. Itsehallintoalue siitä tuli vuonna 1979. Saaren tie itsehallinnoksi alkoi jo 1970-luvun alussa. Tuolloin Tanskan rahoittamien 1950- ja 1960-luvun modernisaatioprojektien epäsuoraisista seurauksista alkoivat konkretisoitua grönlantilaisessa yhteiskunnassa. Paikallisväestö muutti tai muutettiin kalastusteollisuuden työvoimaksi Länsi-Grönlannin rannikon kaupunkien ja elinolosuhteet pienissä kyläyhteisöissä kaventuivat.

Nopeasti edennyt kaupungistumiskehitys katkaisi siteet aiempiin elinkeinoihin, kuten hylykennemetsästyksen, mikä aiheutti väestön vieraantumista ja vaikeita sosiaalisia ongelmia.

Grönlantilaiset reagoivat ongelmiin vaatimalla lisää vastuuta omista

asioistaan. He perustivat ensimmäiset poliittiset puolueensa 1970-luvulla ja alkoivat heti ajaa itsehallintoa. Poliittinen aktiivisuus tuotti lopulta tulosta: Grönlannin itsehallinto perustettiin vuonna 1979. Grönlanti alkoi saada Tanskalta vuosittaista määrärahaa, minkä käyttämisestä se päätti itse. Tanska kuitenkin piti hallussaan muun muassa Grönlantia koskevan turvallisuus- ja ulkopolitiikan sekä alueen uusituttamattomien luonnonvarojen käyttöoikeuden.

Erityisesti kysymys luonnonvarojen käyttöoikeudesta on aiheuttanut kitkaa Tanskan ja Grönlannin välillä. Jo pitkään on ollut tiedossa, että Grönlannin mannerjäätikön alta ja sen alueesien merenpohjasta voi löytyä runsaasti luonnonvaroja: öljyä, kaasua, mineraaleja ja jalometalleja.

Grönlannin poliittisessa tilanteessa tapahtui merkittävä muutos viime vuoden marraskuussa. Tanskan ja Grönlannin välisten pitkien neuvotte-lujen jälkeen grönlantilaisilta kysyttiin kansanäänestyksessä, pitäisikö itsehallintoa laajentaa. Tuolloin 75 prosenttia grönlantilaisista äänesti asian puolesta. Päätös konkretisoiti viime kesäkuussa Grönlannin kansallispäivänä, jolloin 30-vuotias itsehallinto juhlisti tasavuosiaan siirtymällä entistä laajempaan itsenäisyydenkäytöön.

Käytännössä hallintomuodon muutos tarkoittaa sitä, että Grönlannilla on yhä enemmän valtaa päättää omista asioistaan ja että sen suhteet Tanskaan ovat entistä tasa-arvoisempia.

Grönlanti tunnustetaan uudistuksen jälkeen omaksi kansakuntanaan kansainvälisissä yhteyksissä. Huomat-

taa on myös se, että vaikka Tanska tekee yhä vastaamaan Grönlantia koskevaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, oikeus käyttää Grönlannin luonnonvaroja siirtyi uudistuksen myötä Tanskalta Grönlannille itselleen. Jos Grönlanti pystyy hyödyntämään luon-

"Grönlannin kansainvälisen aseman voidaan olettaa nousevan entistäkin keskeisemmäksi Tanskan isännöimän Kööpenhaminan ilmastokokouksen aikaan joulukuussa.



Lotta Numminen

Kirjoittaja on Ulkopoliittisen instituutin tutkija.

nonvarojaan taloudellisesti. Tanskalta saatavan vuotuisen määrärahan määrä vähenee samassa suhteessa vähentäen siten Grönlannin taloudellista riippuvuutta Tanskasta.

Grönlannin viimeaikaisella poliittisellä kehityksellä ja ilmastomuutoksen seurauksilla on havaittavissa yhteys. Ilmastomuutos aiheuttaa Jäämeren merijään ja Grönlannin mannerjäätikön sulamista. Kun arktinen jää sulaa, sen alta paljastuu luonnonvaroja.

Esimerkiksi Koillis-Grönlannin merialueen talousvyöhykkeeltä oletetaan löytyvän huomattavia öljy- ja kaasuvaroja. Myös sinkkiä, lyijyä, kulta ja jalokiviä on tallessa Grönlannin mannerjäätikön peittämässä ikivanhassa kalliopeäressä. Lämpötilan nousu saattaa myös mahdollistaa vielä nykyisin marginaalisten elinkeinojen, kuten turskankalastuksen ja maanviljelyksen, yleistymisen ainakin Länsi-Grönlannissa.

Ilmastomuutos on muuttanut myös Grönlannin asemaa kansainvälisessä kentässä. Aiemmin lähes tuntematon saari on saanut paljon huomiota ilmastomuutoskeskustelun kuumentuessa. Ensinnäkin Grönlannin mannerjäätikön sulamisvesien pelätään nostavan maailman valtamerten pintaa huomattavasti ja aiheuttavan siten todellisia turvallisuusuhkia rannikkovaltioille ympäri maailman.

Toiseksi Grönlannin mannerjäätiköstä on tullut eräänlainen ilmastomuutoksen tutkimuslaboratorio. Siitä kerätään tietoa ilmaston historiallisista vaihteluista. Jäätikön sulaminen myös ilmentää ilmaston

tämänhetkisen lämpiämisen vauhtia ainakin arktisella alueella.

Grönlannin kansainvälisen aseman voidaan olettaa nousevan entistäkin keskeisemmäksi Tanskan isännöimän Kööpenhaminan ilmastokokouksen aikaan joulukuussa. Tanska on osoittanut selvästi aiheensa profiloitua ilmastomuutoksen tutkimuksen kärkimaana ja Grönlanti jäätikköineen on Tanskalle suora yhteys tutkimuksen tytimeen.

Kansainvälisen yhteisön kokouksessa ratkomaan maapallon kolttariippuvuuskysymyksiä Kööpenhaminaan Grönlannin itsenäisemmän poliittisen kehityksen tukeminen on viesti Tanskan hyvästä tahdosta ja ymmärryksestä arktista itsehallintoaluetta ja sen alkuperäiskansaa kohtaan.

Grönlannilla on ensimmäistä kertaa historiansa aikana realistiset mahdollisuudet suunnata kohti Tanskasta riippumattomampaa taloudellista kehitystä, mikä on alueen poliittisen itsenäisyyden edellytys.

Entistä laajemman hallinnollisen itsenäisyydenkäytöksen saavuttaminen on tärkeä askel itsenäistymisen tiellä. Vaikka Grönlannin täysimittainen itsenäistyminen ei ole vielä ajankohtaista, uudet ilmastomuutoksen luomat taloudelliset potentiaalit, luonnonvarojen hyödyntäminen ja uusien elinkeinojen harjoittaminen, viittoittavat tietä kohti itsenäisempää tulevaisuutta. Ne voivat ajan kuluessa edesauttaa Grönlantia asteittaisessa irtautumisessa Tanskasta ja lopulta mahdollistaa maailman ensimmäisen arktisen alkuperäiskansan hallitsemisen itsenäisen valtion perustamisen.

Päivän sitaattit

Ministeriö hamuaa sille kuulumatonta valtaa

Kainuun Sanomat puuttuu pääkirjoituksessaan maa- ja metsätalousministeriön aikeeseen nostaa riista- ja petoeläimiä koskevia arvoja. Esimerkiksi salaa kaadetun karhun hinta on liiki kymmenkertaistumassa. Kainuulaislehti katsoo ministeriön olevan muuttamassa arvoja rangaistusmielessä.

"Tällaista rangaistusharkintaan liittyvää valtaa ministeriöllä ei kuitenkaan perustuslakimme mukaan ole. Rikosten rangaistavuuden harkinta kuuluu lainsäätäjälle, eli eduskunnalle, joka määrittelee lakiin rangaistusseuraamukset."

Mielenterveystietoja ei saa setviä luvatta

Keskisuomalainen tapaa kerätä kutsuntaan tulevien nuorten mielenterveystietoja muun muassa mielenterveystoimistoista kertomatta asiasta nuorille itselleen.

"On outoa, että laki ei velvoita lää-

käreitä kertomaan nuorille itselleen tietojen luovuttamisesta muun muassa armeijalle. Sosiaali- ja terveysministeriö on kehottanut lääkäreitä kuitenkin näin tekemään. Monissa tietosuoja koskevilla yhteyksissä kansalaiset ovat jo tottuneet lomakeisiin, joissa kysytään, saako tietoa ja luovuttaa eteenpäin toiselle viranomaiselle. Myös kutsuntojen yhteydessä tällainen kirje luulisi olevan helppo toteuttaa."

Itsensäilytysvaisto se on savolaisillakin

Väitteet kalakukkojen vakavista terveysriskeistä saivat Savon Sanomat tutkittamaan tunnetun kuopiolaisen leipomon kalakukot. Se ei löydyt niistä pöpöjä.

"Mikroskoopin ja bakteerikokeitten sijasta viranomaisten olisi hyvä käyttää toimissaan ja päätöksissään myös tervettä maalaisjärkeä. Jos kalakukot olisivat epäterveellisiä, itäisen Suomen emännät olisivat kyllä lopettaneet niiden paistamisen jo aikapäiviä sitten. Jonkinlainen itsensäilytysvaisto se on savolaisillakin."

Saksa on paska maa, sanoi Seppo Rätty Stuttgartin karsintapetymyksen jälkeen 1993. Niin on, jos ensimmäisen päivän jälkeen pitää arvioida. Kellontarkkuus voidaan jättää sveitsiläisille ja japanilaisille, symppaattinen pidättyvyys meille ja germaanit saavat ottaa mitä jäljelle jää.

Tarmo Tikka
Lapin Kansa